

THE RIGHT TO EDUCATION WITHIN THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS: EXAMPLES OF GOOD PRACTICES

DREPTUL LA EDUCAȚIE ÎN CADRUL PROCESULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ: EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

DURLESCU Valeria, studentă, specialitatea: Drept
Academia de Studii Economice din Moldova, Republica Moldova,
Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: durlescu.valeria.2cwg@ase.md

Abstract: *In the 20th century, fundamental human rights and freedoms became essential elements of the rule of law, playing a crucial role in ensuring protection and opportunities for individual development. Among these rights, the right to education holds particular significance, as it guarantees access to knowledge and training, essential for personal and professional growth. At the European level, the right to education is recognized in key legal instruments such as the Charter of Fundamental Rights of the European Union and the European Convention on Human Rights. The European integration process has fostered policies promoting equal access to education, improving educational quality and enhancing academic mobility.*

This study explores best practices in education within the European Union, with a particular focus on Estonia and Lithuania. Estonia has distinguished itself through its emphasis on creativity and innovation in education, as well as its strong commitment to human rights education, making it a valuable model for other countries.

Keywords: education, innovation, rights, development, good practices.

JEL CLASSIFICATION: K0

INTRODUCERE

În secolul al XX-lea, drepturile și libertățile fundamentale ale omului au devenit un element esențial al statului de drept, având un rol crucial în garantarea protecției și a oportunităților necesare dezvoltării individuale. În acest context, apărarea acestor drepturi nu mai este doar o opțiune, ci o responsabilitate fundamentală a oricărui stat modern, ceea ce conferă o importanță deosebită cercetării propuse.

Unul dintre drepturile fundamentale cu o importanță deosebită este dreptul la educație. Acesta reflectă principiul conform căruia fiecare persoană are dreptul și capacitatea de a beneficia de instruire și formare. Dreptul la educație este recunoscut la nivel internațional prin documente juridice de referință și este consacrat în constituțiile majorității statelor. Astfel obiectivele înaintate sunt cele de a elucida că dreptul la educație, în cadrul procesului de integrare europeană, are un impact determinant, iar instituțiile care garantează acest drept reflectă un rol semnificativ în acest sens.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Printre metodele de cercetare expuse în acest studiu, putem menționa: metoda istorică, metoda logică și comparativă. Așadar, dorim să accentuăm că procesul de integrare europeană a fost întotdeauna strâns legat de promovarea valorilor fundamentale, printre care dreptul la educație - care ocupă un loc central. Uniunea Europeană și statele membre au dezvoltat o serie de politici și inițiative menite să asigure accesul echitabil la educație, să îmbunătățească calitatea învățământului și să sprijine mobilitatea academică.

Dreptul la educație reprezintă un principiu fundamental consacrat în multiple instrumente juridice internaționale și europene, având rolul de a garanta accesul egal la învățământ și de a promova dezvoltarea personală și profesională a indivizilor. În cadrul Uniunii Europene (UE), acest drept este

recunoscut în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (CDFUE), articolul 14, (Carta Drepturilor, nr. 326/1,18, art.14) care prevede că „orice persoană are dreptul la educație și la acces la formare profesională și continuă”, incluzând și libertatea de a înființa instituții de învățământ, precum și respectarea drepturilor părinților de a asigura educația copiilor în conformitate cu convingerile lor religioase, filozofice și pedagogice. Pe lângă Carta Drepturilor Fundamentale, dreptul la educație este consacrat și în alte instrumente juridice relevante, printre care: Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), Protocolul nr. 1, articolul 2, care stipulează că „nimănui nu i se poate refuza dreptul la instruire”, subliniind astfel obligația statelor de a asigura accesul la educație (CEDO, protocol nr.1, art.2). Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE), articolele 165-166 (TFUE art.165-166), care stabilesc competențele UE în domeniul educației, promovând cooperarea între statele membre și respectarea diversității sistemelor educaționale naționale. Astfel, dreptul la educație în contextul european nu se limitează doar la accesibilitatea învățământului, ci include și dimensiuni precum calitatea educației, recunoașterea reciprocă a calificărilor și promovarea incluziunii sociale, fiind un element esențial al politicilor Uniunii Europene în domeniul drepturilor fundamentale și al coeziunii sociale.

În Republica Moldova dreptul la educație este garantat de Constituție, art. 35 (Constituția, art. 35) și Codul Educației (Codul Educației, 2014). Art. 4 din acest Cod stabilește că „educația reprezintă o prioritate națională și factorul primordial al dezvoltării durabile a unei societăți bazate pe cunoaștere” (Codul Educației, 2014). Prin politica sa în domeniul educației, statul asigură: a) dreptul fundamental la educație, indispensabil pentru exercitarea celorlalte drepturi ale omului; b) implementarea mecanismului de bază de formare și dezvoltare a capitalului uman; c) realizarea idealului și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și identității naționale, promovarea valorilor generale umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății (Costachi, 2015).

În acest context, statele europene au adoptat diverse măsuri legislative și politici educaționale pentru a integra principiile eticii și transparenței în educație. Aceste inițiative variază de la reforme instituționale la campanii de conștientizare și crearea unor mecanisme independente de monitorizare a integrității academice.

În Estonia, spre exemplu, Constituția din 1992 garantează drepturile fundamentale, inclusiv egalitatea în fața legii și libertatea de exprimare, iar aderarea țării la Uniunea Europeană și NATO a consolidat aceste angajamente democratice (Raport privind drepturile omului, 2022). Succesul Estoniei la testul de Gândire Creativă PISA 2022 evidențiază angajamentul țării de a forma gânditori inovatori și adaptabili. Clasându-se pe locul 1 în Europa și în top 8 la nivel global, elevii estonieni au demonstrat abilități excepționale de rezolvare a problemelor și gândire creativă, esențiale într-o lume aflată în continuă schimbare (OECD, Rezultate PISA, 2022). După cum menționa Kask Andres: „Estonia a înțeles că educația nu este doar despre a învăța fapte și concepte, ci despre a construi o societate informată și responsabilă. Prin educația pentru drepturile omului, punem bazele unei națiuni care înțelege și protejează valorile fundamentale ale democrației” (Kask, 2023).

Totodată, programele educaționale inovatoare, precum platforma națională e-Kool, au făcut posibilă integrarea conținutului despre drepturile omului în curriculum. De asemenea, campaniile de sensibilizare și implicarea ONG-urilor, precum Estonian Human Rights Centre, au contribuit la combaterea discriminării și promovarea diversității. Proiecte precum „No Hate Speech Movement” au demonstrat cum tehnologia și cooperarea dintre instituții pot influența pozitiv percepțiile publice asupra drepturilor omului (Cons. Europei, 2016).

Lituania este un exemplu relevant în ceea ce privește promovarea integrității în educație, adoptând o serie de măsuri inovatoare pentru prevenirea corupției și consolidarea transparenței în sistemul de învățământ. Recunoscând impactul negativ al fraudelor academice și al influențelor politice asupra educației, guvernul lituanian a implementat politici riguroase pentru asigurarea unui mediu educațional etic și responsabil. Lituania a introdus module obligatorii despre etica și transparența în educație, predate în școli și universități. Aceste cursuri acoperă subiecte precum: principiile statului de drept și rolul educației în combaterea corupției; etica în mediul academic și consecințele

plagiatului; mecanismele de protecție a avertizorilor de integritate în instituțiile de învățământ. Mai mult, profesorii sunt instruiți să abordeze aceste teme în predarea materiilor generale, consolidând astfel conștiința etică a elevilor încă din primii ani de educație.

Pentru a sprijini reformele în educație, Lituania colaborează cu organizații internaționale, precum Transparency International, OECD și Consiliul Europei. Proiectele desfășurate includ campanii naționale de conștientizare privind efectele corupției asupra educației, concursuri pentru elevi și studenți pe teme de etică academică și transparență, parteneriate între universități și sectorul privat, pentru promovarea bunelor practici în domeniul integrității academice.

Astfel, interacționând cu alte drepturi ale omului, dreptul la educație constituie pilonul și condiția de care depinde realizarea deplină a multor altor drepturi social-economice, culturale, politice și individuale. De realizarea dreptului la educație depinde plinătatea realizării altor drepturi și libertăți și, în final, calitatea vieții omului contemporan. Dreptul la educație reprezintă, astfel, un drept-garanție al libertății politice și individuale a omului de astăzi (Costachi, 2015).

În context, într-un alt studiu, elucidăm ideea precum că educația se concentrează mai mult pe potențialul uman și încurajează participarea și opțiunea. Sistemele de siguranță se axează, deseori, într-o mai mare măsură, pe ceea ce este negativ în oameni și caută să țină sub control comportamentul. "...Atunci când există un conflict de interese între educație și penitenciar, cele care pierd sunt interesele educaționale". (Popșoi, Codreanu, 2017).

REZULTATE OBȚINUTE

Așadar, considerăm că, în Republica Moldova, implementarea unor măsuri similare exemplelor de bune practici, ar putea avea beneficii pe termen lung. Acestea, de exemplu, ar putea include: introducerea educației pentru drepturile omului în curriculumul școlar ca o disciplină obligatorie, implementarea și dezvoltarea unor campanii publice de conștientizare, dar și alte măsuri.

Totodată susținem opinia cercetătorului Costachi, precum că este important de precizat că dreptul la educație oferă nu doar o posibilitate formală de a obține cunoștințe obligatorii inițiale, dar și de a realiza necesitatea de a crea, de a acumula cunoștințe, experiență în diferite sfere de activitate, precum și posibilitatea de a transmite cunoștințele și experiența generațiilor viitoare (Costachi, 2015).

CONCLUZII

În rezultatul studiului, reliefă precum și impactul recomandărilor că bunele practici din țările membre ale Uniunii Europene ar fi prietenoase pentru realitatea din Republica Moldova, iar unele idei și oportunități ar putea aduce beneficii pe termen lung și la noi. Astfel că drepturile omului ar putea fi integrate mai eficient în sistemul educațional din Republica Moldova, contribuind la formarea unor cetățeni responsabili și conștienți de propriile drepturi și responsabilități. Aplicarea unor măsuri similare celor, cum ar fi integrarea educației pentru drepturile omului în curriculumul școlar, organizarea de campanii de sensibilizare publică și formarea continuă a cadrelor didactice, ar permite dezvoltarea unei societăți mai echitabile și mai incluzive.

REFERINȚE:

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. (n.d.). *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, 326(1), 18.
2. Centrul pentru Drepturile Omului din Estonia (2022). *Raport anual privind drepturile omului*.
3. Codul Educației al Republicii Moldova, nr. 152 din 17.07.2014. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 24.10.2014*, nr. 319-324.
4. Consiliul Europei (n.d.0). *No Hate Speech Movement*. <https://nohatespeechmovement.org>.
5. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. 91994). *Monitorul Oficial*, nr. 1 din 12.08.1994
6. Costachi, Gh. (2015). *Dreptul omului la educație – un drept indispensabil edificării statului de drept. Teoria și practica administrării publice*, Chișinău, Moldova, 22 mai 2015 https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/97428 Accesat la 25 martie 2025.
7. Kask, A. (2023). *Educația pentru drepturile omului în Estonia*. Centrul pentru Drepturile Omului, Tallinn
8. OECD (2023). *Rezultatele PISA 2022: Gândire creativă*. <https://www.oecd.org/pisa>.

9. Popșoi, E., Codreanu, A. (2017). *Dreptul la educație în cadrul sistemului penitenciar*. Simpozion științific al tinerilor cercetători, Ediția.15, Vol.2, 2017, Chișinău, Moldova, 28-29 aprilie 2017. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/94-95.pdf
10. Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, articolele 165-166 (2012). *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (JO)*, (326), 47-390.

Coordonator științific: CODREANU Alina, drd., asist. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu – Bodoni 61
e-mail: codreanu.alina@ase.md